

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A FŐISKOLAI MAGYAR IRODALMI TÁRSASÁG.

<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Kollegium.</p> <p>Megjelenik havonként kétszer.</p>	<p>Felelős szerkesztő: FEJES GÁBOR.</p> <p>Szerkesztőtársai: Sebestyén Béla, H. Nagy Jenő.</p> <p>Kiadóhivatali főnök: Hajdu Árpád.</p>	<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK:</p> <p>Egész évre 5 korona.</p> <p>Fél évre 2 kor. 50 fill.</p> <p>Ifjúsági egyesületeknek 4 korona.</p> <p>Főiskolai hallgatóknak 3 korona.</p> <p>Egyes szám ára: 40 fillér.</p>
---	--	---

Epilogus.

Félévi társszerkesztői, egy évi felelősszerkesztői tisztem után, bizonyos nemével a meghatottságnak válok meg tőled kedves lapom. Színes címlapodra új név kerül, én megyek. Néha talán egy-egy „Strófiával“, cikkel beköszöntök még hozzád, de az a szoros kapocs, mely másfél évig hozzád fűzött, örökre elszakadt köztünk. Ez így van jól, ennek így kell lenni. — Hogy másfél évig mit és mennyit tettem, hogyan őrködtem feletted; az utóbbi egy év alatt ötven év erkölcsi örökségét nem tékoztam-e el, bírálja meg más.

Én csak annyit tudok és mondhatok el jó lelkiismerettel, hogy a „Főiskolai Lapok“ ügyét szerkesztő társaimmal egyetemben önzetlenül, lelkesedéssel szolgáltam. Őrködtem afelett, hogy lapunk szellemét megóvjam attól a ferde s a magyar nemzeti szellem kiölésére alkalmas irodalmi iránytól, mely bacillusaival különösen lyrai költészetünket az újabb 2—3 év alatt valósággal ellepte, megfertőzte.

Ha Debreczen és főiskolai ifjúsága behódol az „új“ iránynak, hol a város, hol az ifjúság, mely annak ellen áll? De nem vádolhat bennünket senki maradisággal sem. A haladást mi abban láttuk, hogy a költészettel egyenrangú zenének a lap szerény anyagi erejéhez mértén utat nyitottunk. Bölceleti cikkek is sűrűbben jelentek meg, mint az előző években. Azzal sem vádolhat bennünket senki, hogy az ifjúsággal nem törődünk. Utalunk e részben vezércikkeinkre s a „Lapszálon“ rovatra. Értesülésünk szerint pozitív eredménnyel fog végződni az osztatlan tanításért megindított mozgalom. Minden célt, sajnos, el nem érhattünk, az elérhetőt igyekeztünk becsülettel elérni.

Nem felejtkezhetek meg róla, hogy köszönetem nyilvánítsam szerkesztő- és munkatársaimnak s azon országos nevű írók és költőknek, kik ha náluk kopogtattam, legnagyobb készséggel tettek eleget kérésemnek. Köszönetet kell, hogy mondjak a szíves olvasó közönségnek, mely állandó érdeklődéssel kísérte a debreczeni lapok munkáját. Végül köszönetet kell mondanom azon körök- és egyesületeknek, melyek az idejében sem vonták meg az anyagi támogatást lapunktól.

Utolsó szóm és óhajom a bucsúzásakor, hogy a „Főiskolai Lapok“ töltsen be mindenkor nemes hivatását s legyen az ország egész ifjúságának s amikor valatársadalomnak is ezrek által olvasott kedves lapja.

1909 június 15.

Fejes Gábor,
a „Főiskolai Lapok“ fel. szerkesztője.

Szomorú tallózás.

A szerelem királyi asztaláról
Nekem, Lázárnak, csak morzsák jutottak.
Én untalom tallóztam, másodoztam
Virágos útján kétszer boldogoknak.

Olyan nagy szívvvel jöttem a világra,
Hogy én lehettem szíve a világnak,
S engem, ki mélyen vergődtem, dobogtam,
Látó szemek, óh jaj, csak meg se láttak!

Én rajtam vágatott tűzzel keresztül
Egy országtest piros vérforgatagja,
A szent örület lázát éjjelente
Az én meggyúlt szegény szívem lobogta.

S míg mások csókot ittak tántorogva
Csigás ajkaknak rubint poharából:
Én álltam, vártam egy szögletbe rogyva,
Mindig kihajnalodtam minden mából!

Mindig kisuhant lelkemből, kezemből
A ma boldogságának kéje, lázza;
Mindig kilobbant fáklyát oltogattam,
Egy örök életen át éjszakázva.

Elátkozott királya szerelemnek:
Koldusi gyásszal vér az égi Jóság.
Amerre járok: hervatag mosollyal
Köszöntenek útfélre hulló rózsák.

Oláh Gábor.

Büntetés.

Irta Vándor Iván.

Az ember ne legyen könnyelmű, mikor a tulajdon boldogságáról van szó. Ne okoskodjék, ne filozofáljon, ne töprenkedjék, hanem bízza magát az érzésére. Tapasztalásból beszélek. Nagyon szerettem egy leányt és megijedtem attól, hogy szeretem. Először is azért, mert nem akartam megházasodni, másodsor, mert ennek az édes teremtésnek nem volt egy fillérje sem. Mindenki a maga javát nézze, erre tanítottak, mióta kikerültem a bölcsőből. Hogy tulajdonképpen mi vált volna a javamra, arra nem oktatott senki.

Szóval férjhez adtam az ideáloamat más-hoz. Azt hittem, most már meg fogok nyugodni, csak hogy az a megnyugtató tudat, hogy végre nem veszedelmes rám nézve, hogy most már a másé, olyan volt, mintha tüzes vassal égettek volna.

Beletemetkeztem fülíg a munkába és kerültem az embereket. Valahogy ilyen módon eltelt egy esztendő. Hanem az idén, tavasszal, valami elkezdett zsongani a lelkemben. Vágyak kaptak szárnyra és dudoltak, zümögtek, mint a méhek. Türelmetlen lettem és kerestem valamit. Tudtam is én, hogy mit. Csak kerestem, az utcán, az erdőben, mindenütt, amerre jártam. És nem találtam mást, csak únalmat. Azt gondoltam, ideges vagyok és lementem Velencébe.

Pár napig egyedül kóboroltam, hanem az ötödik este valaki a nevemen szólított.

Mikor megfordultam, két asszony állott előttem. Könnyű fátyolruhát viseltek, az egyik vöröset, a másik kéket és nagy fekete kalapot. A szőkét, aki rám mosolygott, ismertem, de csak öt perc múlva jutott eszembe, hogy legjobb barátomnak a húga, akit nem láttam hat éve.

A másik asszony, a vörös ruhás, a barátnője volt és mikor bemutatott neki Margit, csak azt vettem észre, hogy különös parfümöt használ. Később pedig az kapta meg figyelmemet, hogy Ibolyának hívták.

Az asszonyoknak kedvük kerekedett gondolázni. Lementünk a piazzettára. Margit előre sietett és elkiáltotta magát:

— Olivó! Gyönyörűen éneklí a Toscát — magyarázta, mikor elhelyezkedtünk a csónakban.

A gondolás karcsú barna legény volt és amint elindultunk, rögtön elkezdett dúdolni. Szemét, melyben pajkos lángok lobogtak, hol az asszonyra, hol a másikra szögezte. Mi mind a hárman ballagtunk. Az este tele volt titokkal, mint az ember lelke.

Egyszer csak befordultunk egy kanalet-tóba. A szűk utcácskában Olivó félbehagyta dalát, csak a viz beszélt, amint hozzácsapódott a márványpaloták falához. Ez a halk muzsika olyan volt, mint ezer szerelmes csóknak a csattanása és mi áhítattal szívtuk be leghalkabb hangjának remegését is. Néha messziről elnyújtott hooó hangzott, bágyadtan, tompán, mint a boldog sóhajtás. A levegő megtelt szenvedelemmel és epedő vággyal.

Nekem ökölbe szorult a kezem. Miért vagyok ilyen józan, ilyen elfásult? Vértörös mámort kívántam, mely előntse az agyamat, soha nem érzett, ritka gyönyörűségre vágytam. Boldog akartam lenni. Szeretni akartam egy engedelmes, rózsaszínű asszonyt, új, nagy szerelemmel, melyről nem mondanék le, mely az enyém maradna.

Minden csak játék, hazugság, csalás, az élet összes igazsága egy szerelmes ölelésben van, gondoltam. Az ember egyszer szerethet csupán? Miért lenne lehetetlen újra megtalálni azt, amit könnyelműen eldobtunk magunktól?

Meg fogom találni másutt. Szeretni fogok. Míg ezt elhatároztam, merően egy kezeckét néztem, mely a piros ruha ráncai között mozdulatlanul pihent. Mikor szórakozottan fölemeltem fejemet, két szemmel találkozott tekintetem. Két nagy, sötét szemmel, mely beszédesen csillogott. És ekkor konok elhatározottsággal ez ötlött eszembe.

— Ibolya ugyanazt gondolja, amit én.

És ekkor ott a csöndben, ott a sötétben elkezdtek egymást vizsgálni.

— Ez az asszony is szerencsétlen — mondtam magamban. — Nem éppen szép, de intelligens. Nem elég üde, de finom.

Margit megszólalt. Hangja, mint a kecses röptü sírály, ezüstösen csapkodott a nagy csöndben.

— Ne menjünk már haza, Ibolya?

A piros ruhás kissé vállat vont.

— Nekem egészen mindegy.

A gondolánk orrát megfordította Olivó és gyorsan siklott, mintha nem is emberi kéz kormányozná. Kiértünk ismét a nagy kanaléra. A víz közepén ezer csónak állott és a lámpások úgy fénylettek, mintha Szent-jános-bogárkák lakodalomra gyűltek volna össze. Egy nagy bárka ringott a csónakerdő közepén és arról énekszó hallatszott.

— Ne menjünk közel — szólott Margit — nem akarom látni azt a szegény, beesett, festett arcú asszonyt, aki gitárt pengetve dalol az éjszakának. Szánom a nyomorúltat.

Alig hallottam, mit mond. A dal megfinomodva, szinte suttogva ért el hozzánk és mint egy illatos hajtömeg hozzám simult,

egészen elborított. Fölbresztette ismét minden elcsúfult vágyamat. Kétségbeesve, türelmetlenül kerestem valakit, akit szeretni fogok.

A piros ruhás asszony ismét rám nézett. Most már hosszasan, többször egymásután. Míg egymást figyeltük, ez jutott eszembe:

— Talán Ibolyát fogom szeretni.

Nagy, sötét szeméből pedig azt olvastam ki, hogy ő is, azt gondolja, amit én.

*

Tudtam, hogy ennek az asszonynak van valami regénye. Csöppet sem lepett meg, mikor Margit elmondta, hogy szerencsétlen.

Négy esztendővel ezelőtt ment férjhez. Két ember kérte meg. Az egyik gazdag volt, a másikat szerette. Hozzá ment a gazdaghoz és ábrándozott a szegényről. Bolond história, de megesik. Három évvel ezelőtt, egy évi házasság után, özvegy lett. Azt gondolta magában, ha letelik a gyásza, boldog lesz. Hozzá megy ahhoz, akit leánykorában szeretett. Az az ember azonban nem közeledett hozzá, sőt elkövette azt a tapintatlanságot, hogy tavaly megházasodott. Elvett egy dúsgazdag csunya leányt. Ibolya pedig azóta felejteni igyekszik, de ez nem nagyon sikerül neki.

Szép kis história, gondoltam, mikor Margit ezeket elmondta, akár csak az enyém. Hirtelen elhallgattunk.

Ibolya közeledett felénk, fehér ruhában, csipkés kalapban. Könnyedén járt, a szeme a távolban egy bárka tarkára festett vitorlájának a röptét kísérte.

— Menjünk sétálni, — ajánlotta Margit és úgy intézte, hogy Ibolya meg én együtt menjünk elől. Hallgattunk, aztán az időt dícsértük és hogy milyen jól esik, mikor az embert keresztül süti a nap. Míg ilyen hiábavalóságokat beszéltünk, lopva az arcát vizsgáltam. A bőre átlátszó volt és lassankint színesedni kezdett.

— Mit keres ott messze? — kérdeztem tőle, mert egyre a bárka vitorláját kísérte a szeme.

Kicsit elmosolyodott.

— Valamit, ami nincs.

— Vigyázzon. Maga a távolban keresi azt, ami mellett talán közömbösen elmegy.

Az asszony rám nézett.

— Lehet, — szólott elgondolkozva.

Félig lehunyta a szemét, a nap az arcába tűzött és sötét haja különös bronzfényben ragyogott. Az egész asszonyt szomorú vágyakozás vette körül. Kis idő múlva halkán ezt mondta:

— Én még sohasem voltam boldog.

— Én sem, — szóltam önkéntelenül.

És ezután, mintha hirtelen megismerkedtünk volna egymással, barátokká lettünk, mint két beteg, kik ugyanazon bajtól szenvednek.

Minden nap együtt voltunk ennek a valamásnak elröppentétől. Titkos reménységgel egymástól vártuk a gyógyulásunkat. Lestük, mikor dobban meg egymás láttára a szívünk, hosszasan néztünk egymás szemébe és mosolygásunk bizalmas volt.

— Mikor ott ült velem szemben a gondolában, láttam, hogy magát is követi egy makacs szomorúság, éppen úgy, mint engem.

— Én is észrevettem, hogy ugyanazt keresi, amit én, — feleltem. Majd hozzátettem: a szerelmet.

Az asszony elmosolyodott és kijavított:

— A boldogságot. Olyan a lelkem, mintha szürke láva öntötte volna el. Csupa hamu; ezüstszerű, halvány szemrehányással és buta nembánomsággal van tele.

— Én unatkoztam egyre. Már azt hittem, beteg vagyok, szinte fájtak a vágyaim, olyan erővel, olyan követelőzve leptek meg. Hanem most már bízom. Meglássá, a hamu alól káprázatos rózsá fog kinőni. Vörös rózsá, tűszínű, vérszínű rózsá.

Ibolya föl kacagott. Először hallottam nevetni.

— Rózsá közt fogunk járni, rózsáerdőben. Meglátja, milyen fiatalok leszünk újra, mindennek örülni fogunk és tépjük a virágot... Majd nem sokára...

— Így lesz, — mondtam. — Ezért találkoztunk mi, a két szomorú ember...

— Ha együtt leszünk, azt fogják mondani: a két vidám ember.

Egymásra néztünk és némán kérdeztük: Mikor?

*

Egy héttel később meg voltunk győződve, hogy nagyon szeretjük egymást.

Ibolya egészen megváltozott. Szébb lett, a szeme csillogott és gyakran nevetett. Egy este ezt mondta nekem:

— Menjünk el valahová, a hol nem ismer bennünket senki. Ott én leszek magának mindenki és maga lesz nekem mindenki.

— Nagyon jó lesz. Menjünk át reggel Pádovába.

Egy óra hosszáig terveztük az összes gyönyörűségeket, melyek ott ránk várnak és közben megfogtam az Ibolya kezét. Nem vonta el. A keze finom volt, mint a selyem és hideg. Nem tudom, miért, elkedvetlenedtem és sóhajtottam. Nyugtalanok lettünk mind a ketten és gyorsan elbucsúztunk egymástól.

Másnap reggel az állomásnál találkoztunk. Az asszony sugárzott az örömtől és gyakran fölkiáltott:

— Boldog vagyok, nagyon boldog.

Aztán aggódva kérdezte:

— És maga?

— Én is — feleltem. hogy megnyugtassam.

Mivel azonban józanabb voltam, mint máskor és nem éreztem semmi fölemelőt, dühös lettem magamra. Elhatároztam, hogy erősen fogom akarni, hogy boldog legyek. Szuggerálni fogom magamnak a nagy, új szerelmet,

Pádovában karomba vontam az Ibolya kezét. Az ujja remegéséből éreztem, hogy az ő lelke is úgy vergődik, mint az enyém.

— Fél tőlem? — kérdeztem.

— Nem félek — felelte. Aztán kért, menjünk be a templomba.

Éppen mise volt. Ibolya előre sietett, megérintette az oltár márvány hátát és lehunyta szemmel imádkozott. Feje fölött Sansovionak a márvány relifje volt a falba ékelve. Előbb azt néztem, aztán az asszonyt.

— Olyan szép, — mondtam magamban — hogy muszály szeretni. De az a gondolat, hogy szerethetem, nem szerzett semmi örömmel teljes izgalmat. Megfagyott a szívem, gondoltam szomorúan.

Mikor kijöttünk a templomból, hozzám

simult Ibolya engedelmesen. Ez a mozdulat meghatott és egy kicsit fölvidított.

— Kedvesem — szóltam hozzá halkán. Így jártunk céltalanul sokáig és most már jobb kedvünk lett. Az ebédnél sokat kacagtunk, mint két palykos gyerek. Egy szőlőfürtöt csipegettünk és megfeleztünk minden fűgét.

Délután az egyetemen járkáltunk és Ibolya nagyon örült mindennek, a mit látott. A Galilei szobájában megajándékoztak bennünket a nagy férfiú gipsz-mellszobráról egy gombbal és magunkra hagytak. Az asszony fölment az ősi katedrara, én pedig néztem. És ekkor egészen váratlanul, a sok ócska emlék közt megjelent az a valaki, kit először szerettem és kit odaadtam másnak. Rám nézett, mosolygott és eltűnt.

— Meg vagyok átkozva — gondoltam. Aztán elhatároztam kétségbeesett energiával, hogy elkergetem magamtól, megszabadulok tőle. Odamentem Ibolyához, megfogtam a kezét, csókoltam és így szóltam hozzá:

— Szeretem, érti, szeretem. Mondja, hogy szeret sokszor mondja, hallani akarom.

És Ibolya mondta, bizonytalanul, halkán, mintha maga sem hinné, amit mond.

Gyöngéden szóltunk egymáshoz. Én ezt mondtam neki:

— Jó kis pajtásom

Ő így felelt:

— Barátom.

Közben visszatért ő, aki a másé és a szemem közé kacagott.

Bealkonyodott. Ott jártunk a körben álló fehér márványemberek között, a fák alatt, csalódottan, magunkban és egymásban. Hol van hát az a nagy boldogság, melyet ígértünk és vártunk? Hol van a rozs erdő, hol van az új szerelem szivárványos pompája? És ekkor ez jutott eszembe: Mindez benne lehet egy csókban. Csak néztem eddig az asszonyt, ahelyett, hogy csókoltam volna. Lehet, az ajkának az érintésében találok meg azt a gyönyörű érzést, melyről azt hittem, elveszett örökre.

Szép, csöndes este volt. Aranyos hidak borúltak az égre és lágy virág- és gyümölcs-illat csapódott az arcunkba, Szép volt ez az

asszony, szebb volt, mint az a másik, kit most is magam előtt láttam.

Éreztem, ha most meg nem csókolom, elveszitem és az üdvösségemet vártam a csókjától. Átöleltem és föléje hajoltam. Hátra-szegte a derekát és a szemem közé nézett. A teste vonaglott a kezem közt.

— Ez a csók megvált mindkettőnket — szóltam és közelebb vontam magamhoz.

Egy pillanatig várt, aztán felülkerekedett az ösztöne és eltaszított.

— Nem csalom meg — nem tudok szeretni.

Nagy könnycseppek hullottak az arcára.

Lehajtott fővel, leverve indultunk egymás mellett, a sötétség nőtt körülöttünk és hozánk simult...

Tavaszi ébredése.

(Prológ, a debreceni ref. felsőbb leánynevelő intézet távozó növendékei által 1909 május 9 én rendezett „Virág-estélyr“-re.)

Irta: Szombati Szabó István.

Személyek:

Anyamadár
Fészek
Május
Első madár
Második madár
Harmadik madár
Virág
Szellő.

(Madarak, virágok. A madarak az első, a virágok a második nagy körben, vegyesen állítva fel: virág, madár, virág, madár. Anyamadár. Fészek és Május az első nagy kör előtt úgy állnak fel, hogy arccal félig a nézőtérnek, félig az első körből kiálló három madárnak fordulnak. A Virág és Szellő a három madár mellett kétfelől kissé távolabb. Egyszerre jönnek. A virágok személyesítői hajukban vagy kezükben azt a virágot viselik, amelynek éppen megszemélyesítői.)

Anyamadár.

Fiókáim, jertek. Most kirepültök.

A szárnyatok már megnőtt. Friss csapással Belérepít a küzködő világba.

Sok illat, szín, fény, ábrándok, remények,
Sok csillogó láz, töretlen vágy, meg álom
És sok-sok árnyék, szárnytörés, csalódás,
Nagy szürkeségek várnak ott reátok,
Miktől a fészek s szárnyam eddig óvott.

Fészek.

És én is elbocsátlak. Itt az óra.
Lehet, hogy ott kinn elkísér az álom,
Mit apró szívetek ölembé szőtt. —
Lehet, hogy söprő szél mind elsodorja
Az álmokat s a rejtett vágyakat;

De egyet soha ne feledjétek :
 A fészket, melyben álmotok szövéték,
 A fészket, melyhez hű emlék tapaszt,
 A fészket, melyben nagyra nőttetek...
 Puha pihéből, rózsalevélből
 Kis testeteknek jó bölcsője volt az.
 A Május dalt adott s virágokat
 És álmotok illatjában fűrészté,
 A fészek néha szúrt... Tövisé volt
 A benne rejlő leveles rózsának ;
 De a fájás nem fáj, ha rózsá adja...
 A fészek így volt szép s kecségetető.

Május.

És én is szólok hozzátok, madárkák.
 A friss fűvecskét, rózsalombokat,
 Az illatot, színt, dalt, álmot, reményt
 Nekem köszönjétek meg, hogyha jó volt...
 Mert titeket én is neveltelek.
 Ha én nem volnék, még ti fázva, félve
 Bujnátok meg a fészek hűs ölén ;
 Én itt vagyok : a fák virágzanak,
 A fűvek, lombok tarka szőnyeget
 Terítgetnek kis lábatok alá,
 A lég meleg, langyos és illatáros
 És benne szállni most ti vágytok immár.
 Mikor az ég még szürke, fellegetes volt :
 Itt már kinyílt az egyhajú virág
 S ti még az álmok álmok álmát szenderegve
 A nagy világról mit sem tudtatok.
 Az ibolyácska, gyöngyvirág, a jácint,
 Orgona, nárcis várta érkezésem,
 De senkisem várt jobban nálatok.
 Nem vártatok hiába : itt vagyok már.
 Én jöttem és ti mentek messzi, messzi ;
 Nélkületek bús lesz az én kis éltém...
 Ó, fáj nekem, hogy válok tőletek.

Első madár.

Köszönjük neked, édes, drága Május
 Azt a sok álmot, vágyat, színt, reményt,
 Amit bűbájjal oltogatva híven,
 Szíved szívünknek emlékül adott...
 Köszönjük neked, édes, drága Május !

Második madár.

Köszönjük neked, édes, drága Fészek
 A sok-sok alvó, fényes, puha vágyat,
 A lábadozva ébredő reményt,
 A fátylon átmutatgatott csalódást,
 Mindent, mindent, amit nekünk adott
 A te fehér, szent, éltető szerelmed...
 Köszönjük neked, édes, drága Fészek !

Harmadik madár.

S köszönjük neked, drága, szép Anyánk,
 köszönjük neked ezt az életet,
 Ezt a bűbajos, fényes, napsugáros,
 Varázsos, nagy, virágos életet.

A dalt, a fényt, az ábrándot, a szárnyat,
 Amellyel ezt mind, mind majd megkeressük...
 Köszönjük neked drága, szép Anyánk !

Anyamadár.

Fiókáim. búcsúzzatok tehát.

Fészek.

Mi többet s így már nem találkozunk.

Május.

És én is majd csak hosszú útra térek.

Első madár.

Nekem a búcsúzás nagyon, nagyon fáj.

Második madár.

Nekem a szívem megszakad bele.

Mármadik madár.

Engem az álmok vissza-visszahívnak.

Első madár.

Hisz annyi álmot szőttünk egyrakásra,
 Hogy egy belőlünk mennyország lehetne.

Második madár.

Sokat hagyunk itt... Annyi drága emlék
 Kötözte össze apró szíveinket.

Harmadik madár.

Én mindent, mindent, mindent itt hagyok.
 Az az ezerszínű sok fényes ábránd,
 Ami lelkemnek szívárványt adott,
 A glória, amit fejemre font
 Fürtös hajammal játszó napsugár,
 Ami vágyódó lelkem megrohanta :
 Mind itt marad... Mind itt marad...

Anyamadár.

Búcsúzzatok...

Fészek.

Búcsúzzatok...

Május.

Búcsúzzatok !

Első madár (az Anyamadárhoz, Fészekhez és Májushoz)

Bocsássatok meg, hogyha rosszak voltunk.

Második madár (a Virághoz).

Bocsássatok meg, hogyha bánthatánk.

Harmadik madár (a Szellőhöz).

Bocsáss meg, hogyha —

Szellő (közbevág).

Nem, nem engedem !
 Én kérek tőletek bocsánatot.
 Feledjétek, ha néha újjaimmal
 Pajzánkodásom tűnő kedvibe
 Felborzolgattam pelyhes szárnyatok...
 Én nem voltam rossz hozzátok soha.
 Jó pajtás voltam... Én szerettelek.

Virág (durcáskodva).

Én most haragszom még s meg sem bocsátok.
Ti engemet mindig bántottatok,
Felhurrogatva legszebb álmaimból
Már kora reggel felcspogtatok...
A lepkémet is mind elkergetétek,
Ép akkor, amikor már csókra készült.

Első madár.

Bocsáss meg érte... Nem voltunk mi rosszak.
Mi csak virrasztánk álmotok fölött,
Hogy ébredéstek édesebb lehessen...
S a lepke — lepke volt csak. Sose bánjad!
Elszállt... Jól tette... Igy már nem csalódtál!

Anyamadár.

A pajtikáktól elbúcsúztatok;
Öleljetek meg — és repüljetek. (Összeölelkeznek.)

Fészek.

Majd új tavasszal új fészekre lelték;
De az elsőnél szebbet nem találtak...
Ott kinn az élet tán valóra váltja
Az álmot, vágyat s százszorszép reményt,
De a csalódás nem kerülhet el!
Mi most még szép: később majd rútra válik.
Mi most meleg: az egyszer jéghideg lesz.
Mi nektek álmot: másnak már remény;
Ennek valóság, — annak már csak emlék.
És nagysoká majd — mindnek bús csalódás!

Május.

Én csak virágot adhatok, virágot...
(Virágot dob feléjük.)

Anyamadár.

Kísérjen bennetek szerelmem!

Első madár.

Kísérjen bennünket szerelmed!

Fészek.

Reményetek válják édes valóra.

Második madár.

Reményünk válják szép, fényes valóra!

Május.

Szíveteket nagy bánat sose érje.

Harmadik madár.

A szívünket nagy bánat sose érje!
(A Madarak kibontakoznak az Anyamadár karjaiból és hárman
összefogóznak.)

Első madár

Messzi-messzi szállunk,
Szöve fényes álmot.
Tiszta szárnyal, tiszta vággyal
Szálljuk, szálljuk, szálldogáljuk
Át a nagy világot!

Második madár.

Édesítjük álmát
Ébredő tavasznak.
Rakunk mi is puha fészket
S dallal, szívvel eltöröljük
Könnyét a panasznak...

Harmadik madár.

Szembeszállunk a vésszel,
Csak fészünk ne bántsa!
Hadd maradjon hófehérnek,
Ragyogónak, szűzi szépnek
Lelkünk álmodása!

(Mind összefogóznak s az utolsó strofa hangicsálása közben
szépen ellejteneik.)

Féltékenység.

Elbeszélés.

Irta: H. Nagy Jenő.

A fullasztó nyári hőséget nem bírta tovább Bogdán Gyurka. Hamarosan öszszepakolt, szabadságot és előleget kért a bankjától s még aznap elútaazott egy tátrai fürdőbe. Másnap előkereste pakkjából vadonatúj kék kabátját, fehér porcelán-nadrágját, angol ingjét, lakk cipőjét, felöltözködött, kiment a fürdői főszékélyre s fölényes szemlét tartott a járó-kezők fölött. Ezerszámmra tolultak fejébe a gondolatok, de amelyek mind egy gondolatkörben mozogtak: mikép lehetne a legjobban, legkellemesebben kihasználni a rendelkezése alatt álló háromheti szabadságát, illetőleg fürdői időzését.

Végleges megállapodásra nem tudott jutni, mert a láthatáron ismerősök tűntek fel. Csengeyné a leányával. Csengeyné férje abban a városban volt orvos, ahol Bogdán is lakott. Csak futólagosan ismerte őket, de idegen helyen a lokalpatriotizmus még azokat is régi ismerősökké teszi, akik pedig addig csak látásból ismerték egymást. Mély tisztelettel köszöntötte a hölgyeket. S mivel egyéb dolga ugysem volt, oda is csatlakozott hozzájuk.

Beszélgetésök természetesen a hazai viszonyokkal kezdődött, majd a fürdői életet tárgyalták le, amiből Bogdán tájékozódást nyerhetett a felől, hogy a fürdő nem nyújt elég szórakozást, a társaság unalmas és rideg, fiatalember nincs, a

koszt ehetetlen, a tulajdonos és pincérhad vérszopó banda és hogy igen örülnek Bogdán megérkezésének, legalább lesz Gizikének kivel szórakozni. A mama itt biztató pillantásokat vetett Gyurkára, aki azonnal a helyzet ura lett.

Mikor elbúcsúzott tőlük s visszafelé jött, már elhatározta magában, hogy udvarolni fog Gizikének. Odahaza ugyan nem igen tűnt fel neki a Gizike szépsége, de itt jobb híján jó lesz. A fő a jó mulatás. Ha Gizike bele bolondulna, kellemes fürdői flirt lehet belőle. Ő mint rutinizott nővadász, csak a hideg előkelőségig fog elmenni vele szemben, de ami nem zárja ki az udvariasságot, gavallérságot, szolgálatkészséget és más, előkelő fiatalemberhez illő férfias tulajdonságokat. Nem volt tisztában a Gizike természetrajzával, de naiv, hiszékeny, könnyen lángrollobbanó leánynak képzelte.

Feltevésében még aznap délután csalódott. Kisebb kirándulást tettek együtt a hegyekbe s a Gizikévet folytatott beszélgetéséből meggyőződhetett, hogy korrektebb leány nem kell nála. Meggyőződhetett hogy Gizikében szerencsés harmoniával olvad össze a tanúltság a gyakorlatias érzéssel, a műveltség és okosság a vér szabadabb kitöréseivel.

Nem tagadhatta azonban, hogy kellemesen csalódott. Mert hiszen valójában ő sem volt olyan nagyképű, uraskodó ficsur, amilyennek tette magát; csak affektálta ezeket a hamis hangokat. Mikor magára maradt, már el is határozta, hogy Gizivel szemben megváltoztatja viselkedését. Gizi megérdemli, hogy vele komolyan foglalkozzék s hogy magát is a legjobb oldaláról mutassa be.

Egypár nap múlva már teljesen a Gizi hatása alatt állott s csodálta, hogy odahaza észre sem vette ezt a parlagon heverő gyöngyöt. Még egy pár nap s Gyurka fülig szerelmes volt Gizibe. Elkábította ez a leány. Néha az emancipált, felvilágosodott leányt csodálta benne, máskor imádta a pajkosságát, női kiszámíthatatlanságát, aranycsengésű kacagását.

Bogdán Gyurka sokkal hamarabb

beleesett a Gizi hálójába, mintsem hogy észre tudta volna venni, hogy mindez csak alaposan megkonstruált haditerve Gizinek, mely éppen az elkápráztatáson, a női kiszámíthatatlanságon épült fel.

Megelégedéssel látta, hogy Gyurkát meghódította, de viszont azt sem titkolhatta, hogy a másnak ásott verembe ő maga is beleesett. Egyideig folytatta ugyan tartózkodó politikáját, de később ő maga is felolvadt Gyurka szerelmi vallomásainak magas hőfoka alatt s ugyanazon mérvű intenzitással viszonzta a Gyurka érzelmeit.

Az a tíz nap, amelyet ilyen nagy boldogságban töltöttek el, sokkal erősebb kapoccsal fűzte őket egymáshoz, mintsem azt magok is hitték volna. Elválásuk keserűségét csak a viszontlátás reménye enyhítette.

Csengeyné hosszabb külföldi útra vitte a leányát s csak az ősz elején tértek vissza városukba. Bogdán Gyurka már hetekkel azelőtt alig várta ezt a percet. Az állomásnál csak egy pár szót váltottak, de másnap délután Gyurka már ott volt Csengeyéknél. Ezúttal azonban nagy kiábrándulás érte. Úgy találta, hogy Gizi, a külföldi utazások hatása alatt mintha egy kicsit megváltozott volna, mintha a fürdői tartózkodást csak egy kedves epizódnak tartaná, amelyet az azóta lefolyt idő fátyollal borított volna be.

Gyurka úgy érezte, hogy megcsalták. Hogy elrabolták tőle a boldogságát, hogy legszebb álma foszlott szét.

Pedig Gizi nem változott meg, mint Gyurka hitte, csak nem tudott beletalálni az utazás óta a kisvárosi élet hétköznapi vágányába.

Valami sejtelmes ösztöne azt súgta Gyurkának, hogy a féltékenykedés az, ami Gizit visszahódítja az ő számára. Megfogadta az ösztöne szavát s az első leánynak, aki elébe került, hevesen udvarolni kezdett. Gizire rá sem nézett, társaságban elkerülte.

Ekkor került a városba a Gizi rokona, aki mérnök volt a vízszabályozásnál. Gizi

kapott rajta. Ha Gyurka úgy, ő is úgy. Udvaroltatni kezdett magának a rokonával.

Gyurka megijedt. Úgy találta, hogy túllőtt a célon. Már szeretné volna meg nem történné tenni a dolgot. Kimagyarázkodni Gizi előtt. Mikor legközelebb találkozott vele, meg is kísérelte.

— Gizi, kérem, felejtse el a legutóbb történeteket. Vallja be, hogy magában is csak a bosszú, a féltékenységi bosszú működött.

— Nincs mit elfelejteni. A dolog rendben van.

— Hogy érti?

— Maga nem szeret többet.

— Hogy mondhat ilyet!

— A magaviselete bizonyítja. Másnak udvarol.

— Abban nincs semmi. Nem tilthatja meg!

— Nem. Viszont maga sem tehet szemrehányást, ha én is mást szeretek már.

— Mást szeret? Maga? Mást?

— Nem tartozik a dologra. A mi utaink elváltak. Isten velem!

Eddig csak mesterségesen szították egymás ellen a féltékenykedést, de ezt a kijelentést Bogdán Gyurka már nagyon a szívére vette. Nem tudhatta, hogy Gizinek ez a kijelentése is csak azt célozza, hogy Gyurka legyen az, aki töredelmes rabszolgaként leborúljon a női hiúság előtt.

Bogdán Gyurka napról-napra komorabb lett. Napról-napra jobban meggyőződhetett, hogy a Gizi rokona mind jobban a feje fölé kerül.

Nem akart vele törődni, de szüntelenül azon járt az esze. Érzéseibe egy új motívum került: az önérzetében sértett férfi büszkesége és a kiábránduló ember minden keserősége. Sokáig tusakodott magában, de végkép szakítani Gizivel nem tudott! Nyomta a szívét valami megmagyarázhatatlan érzés, szeretett volna végkép leszámolni Gizivel.

— Gizi, — mondta neki egyszer, mikor véletlenül összekerültek — ne kínozzon tovább, ne gyötörjön. Mondja meg az igazat, valljon színt, vége van a dolognak?

— Nem lehet újból kezdeni — felelte Gizi könnyelműen.

— Nem szeret már?

— Nem.

— Hát ez a maga szerelme? Ezt ígerte nekem?

— Nem emlékszem, mire céloz. Az ember sokat ígér, keveset tart be.

— Azt is ígerte, hogy a feleségem lesz!

— Megváltoztak az emberek és a körülmények.

— Beszéljen komolyan Gizi. A jövőm, a boldogságom, az életem függ e perctől. Mondja komolyan, szeret még?

Bogdán Gyurkának lázban égett az arca. Mint hatalmas vaskalapács, úgy zakatolt a szíve a mellében. E percnak a fontosságát mindegyik érezte. Bogdán Gyurka e választól tette függővé, szakít-e Gizivel, vagy nem. Gizinek pedig, ki a helyzet ura volt, kedve telt, bolondos, asszonyi kedve a féltékenykedő, a meg-alázkodó férfi kínzásán.

— Gizi, válaszoljon, szeret még?

— Nem, — volt a Gizi könnyelmű válasza.

Bogdán Gyurka magába roskadt, mintha taglóval ütötték volna fejbe. Ez a tagadó válasz teljesen kijózanította Giziből. Egy leány, aki még a boldog időkre sem akar visszaemlékezni, aki még azt is tagadja, hogy valaha szerette, — nem érdemli meg hogy a férfi tovább szeresse.

És Bogdán Gyurka csodálatos módon megkeményítette a szívét. Ezután szándékosan kerülte még azt a társaságot is, ahol Gizivel összekerülhetne. Komoly tanulmányoknak adta magát s Gizit teljesen kiverte a fejéből.

Gizi megütődve nézte a dolgok ily változását. Hiszen nem hogy el akarta volna űzni Gyurkát, hanem a multkori nyilatkozatával még jobban magához akarta kapcsolni.

Várta Gyurkát, hogy visszatér hozzá. Hiába várta. Akkor kezdte belátni, hogy rossz politikát folytatott Gyurkával szemben. A puska visszafelé sült el.

Lelkiismereti nyugtalanságot érzett, keserves önvád kínozza. Egy este az utcán fogta el Gyurkát.

— Gyurka, beszélni valóm van magával. Holnap jöjjön el.

— Köszönöm. — Megbocsát, ha meghívásának ezúttal nem tehetek eleget.

— Haragszik?

— Nem. Nincs okom. Kitűnően érzem magam.

— Nálam nélkül is?

— Hagyja el kérem. A dolog rendben van.

— Hogy érti?

— Maga nem szeret többet!

— Hogy mondhat ilyet?

— Látom. Más szeret!

— Nem igaz, magát szeretem még mindig.

— Megcáfolja önmagát!

— Szeret még?

— Nem.

— El tudja felejtetni a múltat?

— Nem emlékszem rá.

Gizi rábámúlt Gyurkára. Az köszönt, sarkon fordult és elment. Két nap múlva áthelyezték kérésére egy más városba. Nem látták többet egymást. Oktalan féltékenykedéseikkkel megölték a boldogságukat.

A mindenki kérdése.

Miért a szó oly bánatos,
Ha lalkünk legmélyéből támad?
Miért isten, miért isten
Az egyetlen, teremtő bánat?

Miért egy eredendő jaj
Egész világunk itt a porban?
Miért legszebbek álmaink
Leláncoltan vagy letiportan?

Miért csak múló hímpora
Lelkünknek az öröm, az árva?
Miért határtalan a baj?
Mért nincs a kacagásnak szárnya?

Miért is legmindenhatóbb
A hétfájdalmi szerelem? Mért?
Örök, feleléstelen jajjok,
Amit mindig, mindenki kérd.

Oláh Gábor.

Vörösmarty humora költeményeiben.

Vannak emberek, kiknek arcán alig látunk egy-egy mosolyt, kiknek ajkáról alig hallunk egy-egy tréfát, de ha igen, akkor mosolya mosolyra indít, tréfája megneveltet mindenkit. Ilyen volt Vörösmarty az ember és ilyen Vörösmarty, a a költő. Alapjában komoly természet, „de mondott néha adomát is, jó magyaros humorral” — beszéli Gál József. Komolyt igen sokat írt: drámát, eposzt, lírai költeményt — és vígat oly keveset.

Humorának egyik jellemző sajátága, eleme a népies humor. Ez nem csak kifejezéseiben, szólásmódjaiban, — szóval nyelvében és előadásában nyilatkozik, hanem azokban a tárgyokban, melyek humoros költeményeinek egy részét teszik; e költemények hangjában, alakjaiban, hőseiben, jellemeiben, melyek mind népiesek és gyakran tipikusak. A népies sajátág ugyan magában véve nem oly jellemző, hiszen mindegyik humoristánknál megtaláljuk és talán mind ebben tündöklék legjobban, hanem jellemző és nevezetes költészetünkre, közelebbről Vörösmarty költészetére nézve. Nevezetes pedig azért, mert az igazi tiszta, jóízű, magyaros humor, melyben nincs semmi alantos, vagy tán pórias, nincs semmi fájdalmas, semmi keserű, Vörösmarty humoros életképeivel szólal meg először irodalmunkban. S ugyancsak e nemű költeményeiben kezd Vörösmarty a népdal mellett először népies hangon, népies nyelven írni.

„Humora nem egyszer táplálkozik a népköltészetből” — írja Gyulai Pál. Népies és a népköltészetben mindennapi alakokat rajzol életképeiben. Így „Mák Bandi”-ban a szerelmi bánatában magát halálra búsuló és bújosásnak indult magyar legényt. A költeményben az a nevetséges, hogy az ok, ami miatt történik minden: kedvesének vélt hűtlensége, oly csekély, hogy naivvá és nevetségessé teszi a főalakit. A kicsinységek különben nemcsak a legjobb eszközök, hanem ezekben tűnik ki legjobban a humorista művészete, lele-

ményessége. Homorossá tenni azt, ami nem az, vagy közönséges ember előtt nem látszik annak; nevetségessé tenni a komolyt, nagyvá a kicsinyt: ez az amire nem mindenki képes s amire Vörösmartyig oly kevesen voltak képesek. Kapcsolatot találni s alkotni ott, hol más nem is gondol, a nagy mellé állítani a kicsinyt, ellentéteket létesíteni, komoly nagy dolgokat, sőt embereket apróságokban tenni nevetségessé: csak lángelmék, csak nagy költők művészete, amilyen volt Vörösmarty is. Ilyenekben gyakran élvezhetjük humorát többi költeményeiben is.

Legközelebb áll a népköltészet hasonló humoros termékeihez „Laboda kedve”. Mindkét személye állandó alakja azoknak és állandó gúny tárgya: a rossz hírű „piros” leány és a részeges legény, akiben van valami szánalmas is, komikus is. Afféle falu bolondja ez, akit mindenki ismer s minden gyerek megdobál. Itt is ezek bosszantásai által teszi nevetségessé s a két személyt kölcsönösen egymás által. Gábor diákjában az elcsábított leányt és a megbűnhődött csábítót szerepelteti. Mosolyt keltő egy felől a leány naivsága, másfelől Gábor diák nagy komoly alakja, ki a nagy könyvben elmerülve búvárkodik a tudományban és vele elentétben sorsa, midőn a paphoz kell vezetnie a karján gyereket ringató leányzót. A tárgy maga komoly és mégis annyi kedélyesség van benne, hogy az egész történeten csak jóízűen mosolyoghatunk, anélkül, hogy e mosolyban egy szemernyi fájdalom volna. Ebben tűnődik Vörösmarty. A fájdalmat nevetségessé tenni, humorizálni rajta, de úgy, hogy keserű ne legyen: oly művészet, melyre sokszor legnagyobb humoristáink pl. Arany) sem tudtak emelkedni.

A „Szép asszony”-ban a férjek átkát, a zsörtölődő, nyelves asszonyt énekli meg, akitől férje úgy szabadul végre, hogy egy tatár elrabolja, amidőn aztán felsóhajt: „Szegény tatár!” Igen humoros az asszony jelleme, akiről végre ezt írja:

„S ha minden férfi oly vitéz vala,
Nem vesztél volna úgy óh Hunnia!”

Ugyan e tárgyról írta Kisfaludy Károly „művészi vetélkedés” képen Bánkódó férj c. költeményét s ha a kettőt összevetjük, akkor tűnik ki igazán Vörösmarty fölénye. Szinte csodálatos, hogy a vígjátékok írójának ez sokkal kevésbé sikerült, mint az eposzíró Vörösmartynak. Legismertebb s talán leghatásosabb humoros költeménye Petike, melyben ismét tipikus alakokat rajzol: a korán szerelmes kis fiút és a fia vélt betegségén halálra ijedt egyszerű anyát. De ez öreg asszonyt gyengeségei dacára sem gúnyolja, nem teszi nevetségessé, mint némely költők szokták, hanem csak mosolyog rajta, hogy mi is mosolyogjunk. Irodalmunk egyik legkedvesebb terméke ez, amelyben nincs semmi erősebb komikum, semmi hatásvadászat s mégis víg az és nevetető. Ilyen Vörösmarty leghatásosabb humoros költeménye. A kedvesség benne az, ami humoros is, hatásos is.

Van a humornak egy meghatározása, mely szerint az a világ semmibe vétele. Ez legjobban ráillik a Tót deák dalára. Eldalolja ebben a világ gyönyörűségeit, gazdagságát, boldogságát, melyből neki semmi sem jut. De azért örökké vígkedvű, megveti a világot, hiszen mindig talál nyugvóhelyet és a nap ingyen süt rá. Az egészben humoros az az ellentét, mely a világ gazdagsága s a deák szegénysége; szenvedései és állandó kedélyessége; eszményi bölcsessége és gyakorlatias vágyakozása között van. Rokon e költemény Petőfi Vándorlegény-ével, csak hogy ő sokkal erősebben domborítja, sokkal élénkebben színezi a nyomorúságokat s így humora keserűbb, aminek Vörösmartynál nyoma sincs.

E költeményekben szólaltatta meg először Vörösmarty a népies hangot, közelebről a népies humor hangját költészetünkben. Népi alakokat mutat be népies humorral és e humorban oly művészettel, hogy gyakran víg lesz a szomorú, nevetségessé a komoly, mosollyá a bánat. Alan-tas, pórias humornak, durva komikumnak, ízléstelen elemnek sehol a legkisebb árnyéka sincs.

Másik jellemző sajátága, eleme Vörösmarty humorának a gúny. Ezt csak hazafias költeményeiben alkalmazza, de majdnem mindegyiket átszővi vele. Megtalálhatjuk nemcsak szatiráiban, hanem ódáiban is. Gunyolódása mindig a viszonyokhoz, a korhoz alkalmazkodik; szatirikus költeményeinek megvan a történeti hátterük, melynek alapos ismerete nélkül teljesen megérteni nem tudjuk. Gúnyolja a női álhatatlanságot, ostromozza a kontár költőket és nemes felháborodással kel ki kora viszonyai, különösen magyarjai ellen, korholva őket többféle alakban. De mögöttük mindig ott van az ok: az igaz hazafiság; előttük a cél: a lelkesítés, tette-ébresztés. És amily nemes célt szolgál a gúny hazafias költeményeiben, ép oly nemes maga az eszköz, a fegyver is. A érzékenyebb oldalakat keresi fel s oda irányítja a gúny fegyverét, ahol legkönnyebben sebezhető, de a fegyver éle sohasem dúrva él, alsó komikum, hanem nemes, komoly, szinte fenséges humor.

Most a női hűséget festi le gúnyolódva (Hűség), majd az örökké szerelemről áradozó fűzfapoétákat ostromozza (A holdhoz, Hívatlan dalosok), aztán a magyar ember gyengéit támadja (Rosz bor) s leggyakrabban élénk állítja a kor képét és alakjait humoros színekkel feltve. (Az unalomhoz, Két politikus, Mibaj, Mitsinálunk, Sors és a magyar ember.) — Legjobban csillogtatja humorát rege szerű, szatirikus hangú allegóriájában, a Sors és Magyar ember-ben. Képe ez a nemzetnek s a nemzet fiának és képviselőjének: a magyar nemesnek. Benne van a múlt, jelen és jövő. Mindegyik kép alapjában véve igen komoly, sőt néha szomorú, és Vörösmarty mégis humorossá teszi azokat humorának sajátos művészetével, anélkül, hogy bármelyik alakja is nevetségessé válnék. Humoros magának a sors isten-asszonynak szerepeltetése és leírása. Egy asszony, ki egy égő várost pipál s pipája füstjétől a nap és hold tűszköl. Még humorosabb a magyar nemesnek finom gúnnal való megrajzolása. A csimbókos hajú, régi módi magyar félvállu ócska mente

lóg, oldalán még ócskább rezes kard és sírásra perdült szájában „sutytalan beszéd“. És mennyi irónia van a kérésekben, melyekkel a sorshoz fordul: hosszú békeesség, csendes háború, jó bor, tenger (a hegyen), a megnyúzott juhon gyapju, jó út és egy kis reszelt alkotmány, amit annyira féltett s a mit örökké foltozott. E kérések híven kifejezik a kor gondolkozásmódját és a nemesség vágyait. Kér a szegény magyar mindent, de maga sem tudja, mi kellene neki legjobban. A költemény harmadik részében azonban már nincs se gúny, se mosoly, csak remény és bizalom a jövőben és magában a magyarban úgy, hogy a befejező hangulat szinte ódai.

Ez Vörösmarty legsikerültebb humoros költeménye. Megnyilatkozik benne a jóízű magyaros humor és az irónia, a nemes gúny, de mindkettő a legfinomabb. Nincs itt se semmiféle közönséges komikum, mely kacagtasson, még kevésbé hogy értsen, hanem igazi tiszta humor, mely derűs mosolyra indít s mely oly sajátos színnel von be mindent, amelyet más költőnél hiába keresünk. Ilyen Vörösmarty humora, melynek minden tulajdonságát legjobban e költemény foglalja magában. Így nyilatkozik meg minden szatirikus költeményében. Néhol tréfál és élcel, de állandóan a gúny az uralkodó. Gúnyolja az általános gyarlóságokat, de különösen korának s a kor fiainak hibáit, gyöngéit, hogy meglássák a bajt s megismerjék önmagukat. Bemutatja a kor hangulatát s gúny tárgyává teszi viszonyait, ferdeségeit, vagy azokkal a nemzet hibáit s ennek leghűbb típusát: a magyar nemest. E költemények minden sora egy-egy szűrő tövis, mely ott sebez, ahol kell és ahol legjobban fáj, de soha el nem fájul. S bennük nemcsak gúny van, hanem bizalom, remény és lelkesedés. Úgy, hogy e költeményei egészen hazafias hangúak, s e hang a költő mély hazaszeretetéről beszél. — Ilyen iróniája.

Ezek ntán Vörösmarty humorát leg-
rövidebben így jellemezhetjük: humora

komoly, melynek eleme a népies humor és a hazafias gúny. Mindakettő a kedves-ségben és kedélyességben nyilatkozik, mely hasontó hangulatot kelt. Nem kacagtat, csak mosolyra derít s mindenütt előmlik rajta költészetének romantikája.

Debreczeni István.

Lapszélen.

Quo vadis? Pest, ez a legexcentrikusabb élvezetekben tobzódó, modern császári Róma, miután télen át forralta vérének az orfeumi dámák arcpirító játékán és kuplén, kibocsátja művészeit, (kiknek fejét ma csörgő sipka helyett cylinder ékesíti) a vidékre. Lássák a faluk is, mint pl. Debreczen, mi a modern élet, nyugoti ízlés s ha tetszik ne kösse meg ő se a haladás robogó kerekeit. S a nyáron eleresztett vendégek a „Bika“ falai közt megtelepedve, nap-nap után több és több látogatót vonzanak. A hatás óriási. Szikrákat gyűjt a „mesés“ alakú »S« kisasszony bizar dalaival, melyeknek melódiáit nem ember, aki másnap nem tudja. A kávéházak vonósai ezeket húzzák, a gentri ezeket füttyöli, a kereskedő segéd ezeket majmolja. Orfeum és kabaré, ha színház nincs! S ha volna színház, talán nem volna a másik két helyen publikum? De hogy nem. Hiszen a színházban is az a kedvelt, ha a legcsiklandósabb darabot adják, mennél több a sikamlós mondás és az a primadoná az édes, ki a legmerészebb taglejtésekre vállalkozik a sikerért. Színház, kabaré és orfeum ezen a ponton találkoznak, s maholnap nem lehet őket egymástól elhatárolni. És a nagyérdemű közönség boldog, ha fizethet annyi temérdek élvezetért. Élvezet! Ez a cél s élvezetet más nem tud nyújtani, vagy legalább is nem ily mértékben. Hódít még a cirkusz, melynek főszáma a birkozó verseny. Hogyis ne? Hát Toldi Miklós nem küzdött meg a magyar becsületért s valamikor az olympiai versenyen a spártai nem tartotta virtusnak, ha a thébait, vagy kisászsiait földhöz szorította? Mért volnának különben azok, mint a Cáják vagy Ciganovicsok? Azok, akik így gondolkodnak még ma is, utána járnak a civilizációnak néhány száz évvel. Mi szükség van arra, a XX. században, hogy valaki a testi erejét élethivatásszerűleg mesterséges úton addig nevelje, hogy a leggyengébb kézzorításától is kiszakadozzon a természet-adta erővel

rendelkezőnek az ujja, mint a Toldi cselének? Orvosilag és a gyakorlás által igazolva van, hogy ezek az uj Kinizsik előbb vesznek búcsút a közönségtől, mint az ő tőlük. Egy érpattanás, vagy tüdőtagulás, esetleg csonteltörés sűrűn ismétlődik és tehetetlenné teszi a sziklákat hajigáló ciklopszokat. Ez sem aesthetikai szép, mint a bikaviadal nem az, de mind kettőnek akad bámulója sok. És ha ilyen látványosságok a főérdeklődés központjai, csoda-e ha kérdezzük: Quo vadis?

A kollégiumból. Az egyházkerületi közgyűlés fölemelte a főiskolai hallgatók tandíját. A protestánsokét kevéssel ugyan, de a más vallásúakét nagyobb összeggel. Más vallásúak csak a jogakadémián járnak, tehát a joghallgatók tandíját emelte fel. Tisztelettel kérdezzük, mi jó hatása lesz a fölemelésnek? Az orvos ha elmegy a beteghez és ki akarja gyógyítani, nem azokat az orvosszereket alkalmazza, melyekről tudja, hogy azok használásával a betegséget csak fokozza, hanem amelyekkel a betegséget csökkenteni, megszüntetni véli. Az egyházkerületi közgyűlés ezen tényével egyébként csak azt igazolta be, hogy nemcsak, hogy nem jó diagnózista, de gyógyítani absolute nem tud. A beteg ugyanis már többször nyilatkozott, hogy beteg, gyógyításra van szüksége, egyuttal megjelölte az eszközöket is, amelyekkel lehetne segíteni. Erre a gyűlés föltette pápaszemét s fejesóválva szólott: nem látok semmit; aggodalomra nincsen ok, nem kell tenni semmit. Most mégis tett. Olyan határozatot hozott, melynek logikája ez: ha már olyan stádiumban van a beteg, mint a hogy mondják, a krízis bekövetkezhetik, olyan szereket kell alkalmazni, amik azt elősegítsék. A határozat érvényes, szeptemberben hatályba lép. Kiváncsiak vagyunk az *eredményre*.

Irigység. Az emberrel majdnem egyidejű. Ellentéte a szeretetnek, a mások megbecsülésének, a jóindulatnak. Lelki betegség s majdnem annyira elterjedt, mint a testi betegségek közt a tüdővész. Nincs társadalom, hova be ne fészkelje magát. Már a biblia teljegyzi, hogy Kain megöli Ábelt, mert Ábel áldozati füstje egyenesen és magassan emelkedik az ég felé, tehát Ábel kedvesebb Isten előtt, mint ő s ezért Ábelt megöli. Az irigység most is ő, de nem azt öli meg akit irigyelnek, hanem aki a más boldogulását, szerencsését irigyli. Az arcot megsárgítja, a lélek finomabb önzéseit kipusztítja. Az irigy ember nem is

boldog. A magunk helyzeténél a másét mindig nagyobbak látja s ez örökösen nyugtalanítja, beteggé, elfogulttá teszi. Ma legjobban Thália templomában dühöng; minden egy taps, mellyel a vetélytárs többet kapott, minden csokor, mely a másik szépségének, esetleg művészetének elismerésekép jutott a vetélytársnak — órák és napokban kiszámítható betegséget, izgatottságot, bozszúságot jelent a legyőzöttnek. — De ez a primadonnaharcban nyilvánuló irigység még nem volna olyan nagy baj, de sokkal veszedelmesebb az u. u. *kenyér irigység*. Ez már hatásaiban a mások boldogulásának megrontására tör. Különösen a hivatalnok osztályban elharapódzott. A társadalmi osztályok elégedetlenségében is ott találjuk. Befészkelte magát érthetetlen módon az ifjuság lelkébe is. Az egyik a másik szerencsését vagy ruháját, vagy éppen azt irigyli, mert a másik jobb jegyet kapott a vizsgán. Mintha bizony ez dönténé el valakinek az értékét, ez emelné egyiket a másik fölé!

Zéta.

Irodalom.

„Szomorú Fűzek alján.“ Irták: Nagy Ferenc, Simonka György Szombati Szabó István.

Kis piros kötetű könyv, három fiatal akadémistának szárnypróbálgatása. Új irányt követő, új színeket, érzéseket hangulatokat tartalmazó költemények, de mint terhes fellegek közül előmosolyog néha a napsugár, itt-ott a megszokott, a kedves, a régi hang is kicsendül belőlük, s ami kicsendül, az bennök az igaz, a jó. A többi csak máz, csak lálarc, magukra erőltetett szokatlan forma. Nem született költői a szerzők az új iránynak, csak utánzói, sokszor erőtlenséggel, hibás utánzói. Ezek a költemények nem azt mutatják, hogy ők igazi költők, hanem hogy néha ügyes utánzók. Így sokszor hamis a hang, az érzés, amit énekelnek. Mégis hogy van bennök igaz költői tehetség, azt azok a költemények mutatják, amelyeket a bennök levő hamisítatlan ihlet hatása alatt vetettek papírra. S éppen azért nagy kár, hogy félre ismerve tehetségöket, beállanak az Ady Endre katonái közé, akik beteges, túlérzékeny lélekkel, beteges, lázas hangon énekelnek olyan dolgokról, ami ellentétben áll fiatalságukkal, ideális-

musukal, ellentétben hangoztatni szeretett énjökkel. Különösen áll ez Sz. Szabó Istvánra, aki bár másodsor bocsátja költeményeit nyilvánosságra (Pirkadatkor), mégis szárnypróbálgatást végez ebben a kötetben: az új irány égisze alatt legtöbb sikerrel. Legbizarrabb, legúj-ízűbb, legérthetlenebb nyelven ő dalol a három közül, aki még rövid egy év előtt a „Pirkadat“-ban büszkén vallja, hogy ő nem, futong „idegen vezérnek tévjáró nyomába“ s hogy kerüli a „hivalkodó jelző hangot, szint“ s nem akar tanulni „öneszökből örült idegen nagyoktól“. Tempora mutantur... kár, hogy mégis tanult.

Még Nagy Ferencnek legigazabb, legtermészetesebb a hangja e három közül. Simonka most forrong legerősebben. Hogy melyik útra tér majd...? Szeretnénk hinni, hogy éles kritikával magába tekintve kimetsz, kiküszöböl magából minden idegen hangot.

Hírek.

— Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy akik még az előfizetési díjjal hátralékban vannak, azt lehetőleg június hó végéig, de legkésőbb szeptember hó 15-ig a főiskolai séniori hivatalhoz beküldeni szíveskedjenek.

Egyházkerületi közgyűlés. A tiszántúli egyházkerület tavaszi közgyűlését folyó hó 2—4. napjain tartotta meg. Nem tartozik reánk, hogy részletebben szóljunk a gyűlés lefolyásáról és az elintézt tárgyakról. A közgyűlés két fontos tényét azonban nekünk is meg kell említenünk. Egyik a

papavatás, mely az ülés első napján d. e. 10 órai kezdettel a nagytemplomban folyt le. A nagy egyházkerület különböző tájairól 98 gyülekezethez ifjú lelképásztorai sereglettek egybe szent elkötelezésre. Volt valami megragadó már abban is, hogy ekkor olyan tömeges nagy számban találkoztak azok, akiknek legtöbbször nem is olyan régen a mi Alma Materünk volt a melegítő fészkek. Mennyi édes diák-émlék újult meg e napon!... Az avatandók közül kijelölt szónok, Uray Sándor debreceni lelkész az Isten országáról tartott alkalmi beszédet. A főtiszteletű püspök úrnak pedig valamennyi beszéde gondolatokban gazdag és igazán méltóságos volt. Az avatási ünnepély végeztével a tanácssteremben a közgyűlés színe előtt Bede László máramarosszigeti főgimnáziumi igazgató köszönte meg a felavatottak nevében úgy a püspöknek, mint az egyházkerületnek a róluk való atyai gondoskodást.

Az egyházkerületi közgyűlésnek bennünket közlő érdeklő másik tárgya a

tanárválasztás volt. Nehezen várták mindenképpen, izgatottan várta az ifjúság is, hogy a püspöki szék betöltése folytán üresen maradt katedrának ki lesz az örököse. Csak teljes lett örömünk, midőn arra valóban méltó utód választatott meg **Lencs Géza**, a theológiai tudományok doktora személyében. Ugyanakkor választotta meg a közgyűlés a Zalányi János helyére **Jakucs Sándor** karcagi főgimnáziumi tanárt a mathezis professzorául, Bosznai István helyére pedig **Csűrös Béla** helyettes tanárt a rajztanári tanszékre.

A Főiskola 1909—1910. iskola évi vezetősége. Az 1909—10. iskolai évre akadémiai rektornak Dr. Erdős József theol. ak. tanár, jogkari dékánnak Dr. Kovács Sándor; theol. dékánnak lovag Csiky Lajos és bölcsészeti dékánnak Pápay József választatott meg. Senior a jövő évben Erdős Károly végzett hitanhallgató lesz. Sok szerencse és siker kísérje munkujukat!

A Kossuth-szobor pályázat. A Debrecen város által meghirdetett pályázatra 34 művész pályázott. Dacára azonban a nagy számnak, a pályázat nem mondható eredményesnek. A juri olyan értelemben hozott határozatot, hogy a 7 legjobb között újabb pályázatot rendelt el. Ez a 7 a következő: Róna József (6 találatot legjobbnak), Ligeti Miklós, Füredi Richárd, Tóth István, Istók János, Margó Ede, Kallós Ede. Szerintünk föltétlenül pályázatra kellett volna még engedni Holló Barnabást, kinek főalakja a legsikerültebbek egyike, azonkívül a fiatalkora, dacára is nagyon tehetséges debreceni szobrászt: Somogyi Sándort, kinek művében legtöbb a debreczeni vonatkozás. Nem értjük, hogy Pfeffer pályaművét teljesen negligálták, holott a magas oszloptól eltekintve úgy a főalak, mint a mellékalakok kiváló tehetségre vallanak. Sajnos, hogy a személyi tekintetek minden ilyen pályázatnál olyan nagy szerepet játszanak.

A főgimnázium tornavizsgálója. A ref. főgimnázium f. hó 13-án tartotta meg nagy érdeklődéssel várt, nagyszabású tornavizsgálóját. A tanuló ifjúság szabályos gyakorlatai, melyeket Tóth Mihály tornatanár vezényletére egyszerre végeztek a növendékek, nagyon gyönyörködtették a nagyszabású közönséget. Elismeréssel kell adóznunk a IV. osztály szabadgyakorlatának és a VI. osztály fűzértáncának. Minthogy a tornatanár úr a testnevelés minden ágára nagy súlyt fektet, a különböző gyakorlatok szépen sikerültek s a VI. és VII. osztály nyújtó-, korlát- és lögyakorlatai azt a hatást gyakorolták a néző közönségre, hogy ez az intézet sikerrel állta volna meg a helyét az országos versenyen, ha a vallás- és közoktatásügyi miniszter a versenyt el nem tiltotta volna.

A ref. főgimnáziumi érettségi vizsgálat (szóbeli) f. hó 21-én kezdődik meg nagy. Jánosi Zoltán, egyházkerületi elnök s Balogh Károly kolozsvári főgimn. igazgató, mint miniszteri biztos elnöklete alatt. A maturandus ifjak szép reménnyel biztatják a t. vizsgáló-bizottságot, mert ez az osztály mindig elsőrangú volt, s most is az osztályvizsgán senki sem bukott. A vizsgálat 21—28-ig tart s 29-én oszták ki az érettségi bizonyítványokat.

A Magyar Irodalmi Társulat május hó 8-án tartotta meg versenyszabályi ülését. Több pályázó közül, akik mindannyian díszesre készültéssel és rátermettséggel állottak elő, a komoly szavaltatban az első díjat **Németh Károly** 1. th., a másodikat **Kürthy Károly** 4. th. nyerte; — a vizsgáló bizottság versenyben **Horkay Gyula** 1. th. lett az első, **Oross Tamás** 1. th. pedig a második.

Érettségi vizsgálat. (írásbeli). A debreceni református főgimnáziumban az érettségi vizsgák a múlt hó 21—28. napjain tartatnak. A vizsgáló bizottság kiküldött képviselői az egyházkerület részéről **Jánosi Zoltán** debreceni református lelkipásztor, a kormány részéről **Balogh Károly** kolozsvári főgimnáziumi igazgató. A jelenkezők száma 51.

A főiskolai énekkar május 21-én délután 5 órakor Egri—Dobrai alapítók emlékére évfordulati kegyeletos ünnepélyt rendezett a kollégiumi kántus teremben, szép közönség jelenlétében. A műsor, amelynek mindenik száma gyönyörködtette a hallgatóságot, a következő volt: Gyászének, Benka Gyulától: énekkar; **Csiky** Lajos felügyelő tanár emlékbeszéde s az alapítvány kamataiból jutalmazottak neveinek felolvasása; Ocskai Tolnai Lajostól: szavaltta **Hajdu Árpád** 3. th.; a főiskolai zenekar szereplése; Magyar dalok a kántus előadásában; vizsgáló: **Oross Tamás** 1. th. és Normann dal Kückentől: kántus.

— **Évzáró ünnepély.** Egy év szorgalmas munkájának volt bezárója az az ünnepély, mely június 12-ikén d. e. 10 órakor a nagytemplomban vette kezdetét a Főiskola tanárkara és ifjúsága jelenlétében. A kántus bevezető éneke után lovag Csiky Lajos theol. tanár mondott magas szárnyalású imát, majd újra a kántus énekelt, mire az ünnepély templomi része befejeződött. Az ünnepély másik része a Főiskola dísztermében folyt le, hol dr. Jászi Viktor akadémiai igazgató ismertette az idei iskolai év történetét s a beállott változásokat. Utána dr. Eröss Lajos püspök, majd Simonffy Imre főgondnok és Vecsey Imre beszéltek még, kik közül az első megváltozott állásában is legodaadóbb szeretetéről és pártfogásáról, Simonffy a debreceni ref. egyház és Vecsey a város támogatásáról biztosították a Főiskolát.

— **Kollokviumok és alapvizsgák.** A Főiskolán a kollokviumok május 15-én kezdődtek meg s a theol. fakultáson még e hónap végéig folynak. A jogi fakultáson június 15-én fejeződtek be kivételével az

alkotmány- és jogtörténetnek, melyből a vizsgák 18-ig tartattak. A késelem oka dr. Kun Béla a jogtörténet kitűnő tanárának súlyosabb természetű betegsége, ki helyett dr. Tóth Lajos vette fel a kollokviumot. Reméljük, hogy az alapvizsga idejéig teljesen felgyógyul. Főiskolánk jeles tanára betegségéből s az alapvizsgálaton már jelen lehet. Itt említjük meg, hogy az I. évben az alapvizsgái kérvény beadásának határideje június 20. d. e. 12., s hogy a II. évi alapvizsgák 19-, és 20-án tartatnak.

— **Kitüntetés.** A genfi egyetem Kálvin János születésének 400. éves fordulója alkalmából szép kitüntetésben részesítette a magyar kálvinista egyház püspökeit, kik ez alkalomból doktori címet nyertek. Ugyanilyen kitüntetésben részesült a debreceni teológiai akadémia nagyhírű, tudós tanára, Balogh Ferenc is.

— **Rákosi Viktor üdvözlése.** A nánásiak derék képviselőjét, a kitűnő író, a hajdu föld és hajduság igaz barátját, kit a Budapesti Hírlapba írt „Nagy-Debrecen” című cikkéért az ország minden részéből üdvözöltek, M. Dósa István jogász-elnök a jogászfjúság nevében a következő távirattal üdvözölt: „A debreceni ref. Jogakadémia ifjúsága lelke teljes melegével üdvözli nagyságodat a debreceni egyetem érdekében kifejtett tevékenységeért.” Rákosi az üdvözlésre egy szép levélben válaszolt közös munkára szólítva fel a főiskolai ifjúságot. Szinte felesleges mondanunk, hogy bennünket mindig ott fognak oldaluk mellett találni a debreceni egyetem zászlóját versenybevivő honatyák.

A főiskolai ének- és zenekar Abonyban

Pólya Pál emlékezete. A múlt év februárjában halt meg a Szolnok melletti Abonyban egy református lelkipásztor, Pólya Pál, ki végrendeletében a debreceni főiskolának, valamint a főiskolai ének- és zenekarnak mintegy 60 ezer koronát hagyományozott. Végrendeletében meghagyta, hogy egy alkalommal a főiskolai ének- és zenekar menjen ki Abonyba és sirjánál kegyeletes emlékünnepelet rendezzen. Háláját róttá le a kegyes alapító emléke iránt a főiskolai ének- és zenekar, amikor mintegy 45-en **Mácsai Sándor** ének- és zenetanár vezetése alatt kimentek Abonyba. A város intelligens közönsége örömmel fogadta az indóháznál megérkeztek az ifjúságot, honnan egyenesen a temetőbe mentek. A temetőben a műsor a következő volt: 1. Gyászének, id. Sz. Nagy Károlytól. 2. Kossuth dal, Gaál Ferentől. 3. Hymnus, Erkel Ferentől. 4. Szózat Egressy Bénitől: énekelte a **Főiskolai énekkar**. Az első szám után **Molnár Ferenc** harmadéves hittanhallgató emlékbeszédet tartott, melyben a megboldogultnak hazafiságát és törhetetlen szeretetét a főiskola iránt — melynek a 40-es években növendéke volt — szép vonásokban jellemezte. Majd a zenekar játszotta el Beethoven Lajos gyászindulóját, a Kossuth-indulót és a Rákóczi-

indulót. Ezzel a kegyeletes emlékünnepelet véget ért. Este 8 órakor az abonyi polgári kör majálist rendezett, mely előtt a főiskola növendékei **Hangversenyt** tartottak a következő műsorral: 1. Egyveleg Doppler „Vanda” című dalművéből, előadta a főiskolai zenekar. 2. A finn zene, Paciustól, énekelte a főiskolai énekkar. 3. Komoly szavalat, tartotta Boros Jenő 4. th. 4. Vándordal Kunzétól (Énekkar). 5. Felolvasás: tartotta d. Nagy Sándor 3. th., a zenekar agilis vezetője. 6. Grieg „Asa halála” (zenekar). 7. Népdalegyveleg Mácsai Sándor az énekkar vezetője és tanára átíratásban (énekkar). 8. Vig szavalat. tartotta Orosz Tamás 1. th. Rákóczi-induló Huber Károly átíratásban, énekelte a főiskolai énekkar. Minden egyes számot kitűnő tapsviharral fogadott a közönség. Egy gyönyörű szép koszorúval lepték meg ifjainkat, melynek szalagján következő sorok olvashatók: „A debreceni református főiskolai ének- és zenekarának. — Az abonyi ének- és zenekedvelők.” Másnap délben indultak vissza Abonyból ifjaink s igen sokan kísérték ki őket, hogy búcsút vegyenek a debreceni diákoktól, akik nekik ottlétükkor oly kellemes percekert szereztek.

Szerkesztői üzenetek.

K. G. Sajnáljuk, hogy elbeszéléseit félre kellett tennünk. Nem tudjuk megérteni, hogyan tud valaki határozottan sok tehetségre valló munkáival szemben olyan kezdetlegest prudokálni, mint most beküldött dolgozatai.

B. G. Ön is akkor hagy el bennünket, mikor legnagyobb szükség volna rá.

D. I. Köszönjük. Jó vakációt!

Egyetemi Lapok, Budapest. Forrásunkat természetesen nem árulhatjuk el, de hogy Apponyi elvben (mert csak elvről lehetett eddig még szó) Debrecen mellett döntött — dacára a nagy geográfiai távolságnak, mely minket a budapesti közoktatásügyi miniszter ajtajától elválaszt — határozottan tudjuk. S még egyszer ismételjük: kizártnak tartjuk, hogy Apponyi a pártkörben olyas valami nyilatkozatot tett volna, mint amilyent tisztelt laptársunk neki tulajdonit.

B. Gy. Budapest. Kollega úr eszméjét nagyon jónak találom, csak egy baj van, hogy későn állt elő vele. A jövő iskolai évben a terv azt hiszem könnyen megvalósítható lesz. Én legalább a **D. F. L.** jövő évi szerkesztőjének ajánlani fogom.

Tartalom: 1. Epilogus (Fejes Gábor). 2. Versek (Oláh Gábor). 3. Büntetés (Vándor Iván). 4. Tavasz ébredése (Szombati Szabó István). 5. Féltekenység (H. Nagy Jenő). 6. Vörösmarty humora (Debreczeni István). 7. Lapszálen (Zéta). 8. Irodalom. 9. Hírek. Szerkesztői üzenetek.